

Anotace:

Podstatou projektu je způsob a průběh tlumočení českých a mezinárodních písní do českého znakového jazyka. V projektu je pojednáno o mém vztahu k hudbě, komunitě neslyšících a jejich vztahu k hudbě, podstatě a typu tlumočení. Dále je v předkládané práci rozebrán proces překladu, jsou podány informace o skupině Hands Dance, její historii a jejích členech. Praktická část obsahuje texty překladů jednotlivých vybraných písní doplněné o praktické poznámky z tvorby překladů a specifické problémy, které jsou s jednotlivými překlady spojené.

Klíčová slova:

umělecké tlumočení, Hands Dance, znakový jazyk, populární písně, překlad, vizuální hudba

Abstract:

The main purpose of this project is the know-how about the interpretation of Czech and International songs to the Czech Sign Language. In this project is discussed about my relation for music, the community of deaf people and their relation for music, purpose and types of interpretation. Also is present the process of the interpretation and information about the Hands Dance group, history of the group and the group members. Practical part contains texts and translations of selected songs. Also contains notes from the translation process and issue solutions.

Key words:

Performing Arts Interpreting, Hands Dance, sign language, popular songs, translation, music visualization

Radka Kulichová – Veronika Slámová

Umělecké tlumočení vybraných písní do českého znakového jazyka

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Sluchové postižení

1.1.1 Klasifikace sluchových vad

Skupina lidí se sluchovým postižením není homogenní. Existuje více typů a druhů postižení. Podle americké WHO (World Health Organization) se klasifikuje sluchové postižení následovně – lidé slyšící, s lehkou, střední nebo těžkou nedoslýchavostí, s praktickou a totální hluchotou. Pro lepší představu je přiložena tabulka (viz níže). Připomínáme, že příklady jsou pouze orientační.

Tabulka 1: klasifikace SP dle WHO (Langer, 2013; Jebavá, 2016)

Velikost ztráty	Názvy sluchových ztrát	Sluchové vnímání
0-25dB	Slyšící	Problémy se sluchem jsou nulové nebo minimální, člověk je schopen slyšet a rozumět šeptání.
26-40dB	Lehká nedoslýchavost	Na vzdálenost větší jak 1 m jedinec slyší a je schopen opakovat slova, která jsou řečena hlasitě.
41-60dB	Střední nedoslýchavost	Do vzdálenosti 1m může jedinec slyšet a opakovat slova pronesená hlasitou řečí.
61-80dB	Těžká nedoslýchavost	V bezprostřední blízkosti je jedinec schopen vnímat některá slova zakřičená přímo do ucha.
81 dB a více	Praktická hluchota	Jedinec není schopný rozumět velmi silnému křiku.
Bez audiometrické odpovědi	Totální hluchota	Žádná zvuková odezva.

Studie je výstupem grantového projektu specifického vysokoškolského výzkumu Divadelní fakulty JAMU v roce 2017.

Terminologie pojmů:

prelingválně neslyšící – osoby s vysokou sluchovou ztrátou, která vznikla do 3 let věku (před ukončením vývoje řeči a jazyka), tyto osoby nejsou schopny ani při největším zesílení vnímat a rozumět mluvené řeči;

postlingválně neslyšící / ohluchlý - sluchová ztráta vznikla v období dokončování nebo po ukončení vývoje řeči;

nedoslýchavý - lehčí stupeň sluchového postižení, které lze kompenzovat elektroakustickými pomůckami;

člověk se zbytky sluchu – hraniční kategorie mezi lidmi nedoslýchavými a neslyšícími;

osoba s kochleárním implantátem - osoby s vysokou sluchovou ztrátou, jejichž kompenzační pomůckou je kochleární implantát;

hluchoslepý – člověk s kombinovaným postižením sluchu a zraku.

(Langer, 2013; Souralová, 2005)

1.1.2 Znakový jazyk a komunikační formy neslyšících

V roce 1998 byl v České republice díky zákonu o znakové řeči¹ český znakový jazyk uznán jako plnohodnotný a svébytný jazyk.

Vzhledem k poměrně nedávnému vydání daného zákona není český znakový jazyk ještě zcela probádaný v uměleckém světě a proniknutý do světa slyšících.

Český znakový jazyk není mezinárodním jazykem (např. v Německu mají německý znakový jazyk, v Itálii italský znakový jazyk atd.). Český znakový jazyk se od českého jazyka odlišuje tím, že není vydáván hlasem a přijímán sluchem, ale vydáván pohybem rukou a přijímán vizuálně. Jedná se o komunikační způsob sluchově postižených osob.

Český znakový jazyk má trojrozměrný prostor² a rozčleňuje se na nejmenší jednotky nesoucí význam. Těmito jednotkami jsou pohyb ruky, místo postavení ruky a tvar ruky.

Nejdůležitější součástí znakového jazyka je mimika, která nahrazuje intonaci hlasu používanou slyšícími. Bez mimiky není možné znakový jazyk používat. Samozřejmostí je i gramatika, která se však liší od mluveného jazyka.

Pro ucelení problematiky znakových jazyků je nutné zmínit i rozdíl mezi českým znakovým jazykem a znakovou češtinou. Znakovaná čeština je hodně závislá na českém jazyce. Používají ji často ohluchlí a nedoslýchaví lidé. Jak uvádí J. Hrubý: „Znakovaná čeština není jazykem, ale umělým systémem, pomůckou, kterou vymysleli slyšící, aby se snáze domluvili s neslyšícími.“ (J. Hrubý, 1996, s. 101) Tato forma je jednodušší, nemusí se přemýšlet nad překladem celého obsahu, ale pouze nad překladem jednotlivých slov. Pro neslyšící je však kvůli užití gramatiky českého jazyka poměrně složitá a nepochopitelná. Příkladem může být text doslovně přeložený z angličtiny do češtiny – takto přeložený nemusí dávat smysl. Podobné je to se znakovou češtinou.

Názorná ukázka:

Věta: Nad městem letí letadlo. Ve znakové češtině by se znakovalo NAD + MĚSTO + LETĚT + LETADLO. Největší komplikací je slovo letět (neutrální znak, který se znakuje jako když letí pták, jenže tak letadlo neletí), z hlediska gramatiky znakového jazyka to samozřejmě není v pořádku. V českém znakovém jazyce je věta znázorněna znaky MĚSTO + LETADLO LETÍ – ruce simultánně vytváří znak ve tvaru letadla a znak pro slovo letí.

¹ Konkrétně zákon č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, ve znění zákona č. 384/2008 Sb., (v úplném znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.).

² Český znakový jazyk se realizuje v trojrozměrném prostoru před tělem znakuje osoby. V běžné promluvě je tento prostor vymezen shora temenem hlavy, zdola dolní částí trupu a ze stran upaženými lokty.

Kromě národních znakových jazyků užíváme také mezinárodní znakový systém, který je nejvíce rozšířený v Evropě a neslyšící ho hojně používají na mezinárodních akcích, konferencích, olympiádách a různých kulturních setkáních. Není uznán jako jazyk, proto je nazván systémem. Stále se mění jeho slovní zásoba, a proto se musí tlumočník neustále vzdělávat a učit nové výrazy.

1.1.3 Sluchově postižení a hudba

Zvuky jsou všude kolem nás a slyšící si mnohdy ani neuvědomují, že je vnímají. Před zvukem je obtížné se schovat. U neslyšících je veškerý zvuk nahrazen vizuálním vjemem. V případě totální hluchoty je tikot hodin vnímán jako pohyb vteřinové ručičky, hlasitost televize jako číslo na obrazovce a silný zvuk je vnímán v podobě vibrací přijímaných tělem.

Podle velikosti ztráty sluchu je i rozličné vnímání sluchu s kompenzační pomůckou. Někdo tak dokáže díky ní slyšet i tikot hodin, jinému nepomůže kompenzační pomůcka ani k slyšení velmi hlasitých zvuků různých frekvencí. Někteří neslyšící by chtěli mít možnost znát různé škály zvuků, a snahou skupiny Hands Dance je jim tuto možnost poskytnout. Je složité vysvětlit někomu, kdo to nezná, co je melodie, nebo jak zní hudební nástroj, a proto se Hands Dance snaží o předání pocitu a nálady, které různé zvuky a rytmy evokují.

Cílová skupina bývá smíšená, nedá se určit, kdo je neslyšící, nedoslýchavý nebo slyšící. Navíc je třeba brát v potaz, že každá ztráta sluchu je specifická a ne každý používá kompenzační pomůcky. Většinou jsou mezi neslyšícími díky silným zvukovým vibracím dobře vnímány bubny, které lze cítit na těle, nejčastěji pak na hrudi. Pokud je podlaha z materiálu, který dobře vede vibrace, je možné, aby tlumočník, pro lepší efekt, vnímal vibrace z podlahy pomocí bosých nohou. Ať se jedná o jakoukoliv ztrátu sluchu, je člověk vždy schopný vnímat hudbu vizuálně, očima. Pokud sluchově postižený používá nějakou kompenzační pomůcku, má navíc sluchový bonus.

1.2 Můj život se sluchovým postižením a motivace k projektu

Jsem neslyšící od narození, mám poměrně vysokou ztrátu sluchu v průměru 97 %. Když nemám kompenzační pomůcku (sluchadlo), tak neslyším téměř nic. I s použitím sluchadla se v komunikaci se slyšícími musím soustředit na kombinaci odezírání a vjemů ze sluchadla. V třinácti letech jsem zjistila, že mohu alespoň o trochu lépe poslouchat hudbu přes klasická sluchátka, ale určitého typu. Musí to být špuntová sluchátka s nízkým omezením poškození sluchu a zároveň v kombinaci s kvalitním přehrávačem, který má vysoký zvukový výkon. V případě poslechu hudby, například z rádia v autě, s použitím sluchadla v uchu není poslech nejlepší z důvodu specifického nastavení sluchadla na určité frekvence a hlasitosti, odrazů v prostoru a také vzdálenosti od zdroje, který hudbu vysílá. V dnešní době je problematické sehnat na trhu sluchátka nebo přehrávač bez omezení poškození sluchu. I v případě, kdy výrobce deklaruje, že dané zařízení či sluchátka neobsahují funkcionalitu omezení poškození sluchu, není zaručeno, že bude poslech vyhovující a zesílení dostatečné. Bohužel z důvodu nařízení Evropské unie o hlasitém poslechu a jeho vlivu na poškození sluchu je v současné době situace na trhu pro mě ještě složitější.

Od dětství mě zajímaly písně, milovala jsem je a stále je miluji. Ze začátku jsem nikdy nerozuměla, co se zpívá, jenom jsem sledovala výrazy lidí a z toho rozpoznávala jejich emoce.

Podle toho jsem poznala, jestli je píseň veselá, romantická nebo naopak smutná. Mezi první zkušenosti s hudbou a divadlem patří Vánoční besídka v mateřské škole a později na základní škole, také účast na různých kulturních akcích a hraných pohádkách. Vzhledem k tomu, že dokážu dobře mluvit, jsem na besídkách vystupovala i já. V tomto případě jsem se jen naučila odříkat text, který mi ale vůbec nic neříkal, nebo jsem použila gestikulaci, jak bývá obvyklé při práci s malými dětmi. Později jsem sledovala v televizi pohádky, a když v nich došlo na zpěv, tak jsem moc chtěla rozumět textu. V tomto případě jsem poprosila matku, aby mi to tlumočila přeřikáním s výbornou artikulací, kdy jsem mohla snadněji odezírat. Zajímavé bylo, že jsem hudbu poslouchala častěji než můj slyšící bratr. Ve svém pokoji jsem měla přehrávač

a poslouchala na něm nahrávky Maxim Turbulenc, Šmoulové, Rebelové a různé zahraniční interprety. Oblíbené byly zejména ty české, protože jsem mohla požádat rodiče o přepsání textu a mohla jsem tak během poslechu číst tento text a snažit se postupně porozumět, co se v dané písni zpívá. Rychlost poro-

zumění ovlivnila zejména složitost textu, typ hlasu (mužský, ženský, sbor) a také typ písně (pomalá, rychlá). Co se týká typu hlasu, lépe slyším hluboké mužské hlasy než vysoké ženské, ze kterých mě po chvíli začne bolet hlava. Časem jsem se naučila texty z paměti, čímž odpadla potřeba čtení textu a mohla jsem se soustředit pouze na poslech s tím, že jsem už rozuměla tomu, o čem daná píseň je. Mé přání rozumět písním se alespoň touto cestou zčásti splnilo. Mým dalším přáním vždy bylo mít možnost zapojit se

s ostatními do zpěvu známých písní na různých kulturních akcích a splynout tak s davem. Což se mi při písničkách, které znám, částečně dařilo a chtěla jsem mít možnost se o tyto zážitky podělit i s neslyšícími.

Velký přelom nastal před několika lety, kdy se ve větší míře začaly v televizi vyskytovat pořady se skrytými titulky. Považuji to za největší a zároveň nejsnazší posun neslyšících k porozumění jak světu slyšících, jejich mluvenému jazyku, tak i společnosti vůbec, a to díky dostupnosti informací a kultury pro neslyšící. Pro mě osobně to znamenalo částečné zbavení se závislosti na druhé osobě. Přestože jsem často nerozuměla obsahu nebo některým slovům, dokázala jsem si význam domyslet spojením obrazové situace, případně se doptat na význam někoho přítomného. Jako výborný příklad a pomůcka mi sloužilo nahrání filmu *Ať žijí duchové* na VHS kazetu, kde byly titulky psány simultánně i se zpěvem, což poskytovalo dobrou orientaci a lepší porozumění děje. Další výhodou byla možnost zastavení videa, přepsání textu písně na papír a tím další krůček k samostatnosti a následnému poslechu písní z filmu i na klasickém hudebním přehrávači.

V období puberty jsem o hudbu ztratila zájem a tím klesla i četnost poslouchání hudby. V okamžiku, kdy mi kamarádka poprvé pustila zahraniční hudbu, konkrétně Backstreet Boys, se mi vrátila chuť poslouchat a s tím spojená potřeba hudbě rozumět. V případě anglických textů je psaná forma jiná, než jak se slovo vyslovuje, což pro mě představuje problém. Nemohu si výslovnost anglických slov kontrolovat podle psané formy, proto se ztrácím v porozumění textu u cizojazyčných písní.

V současnosti je situace pro neslyšící jednodušší. Mohou si například na internetovém serveru YouTube vybrat klip, kde je k písni dopsán rovnou i text, a tímto způsobem se učít porozumět různým písním.

Na internetu je možné vyhledat videa písní jak českých, tak i zahraničních, které jsou tlumočené do znakového jazyka. Na první pohled vypadají ty zahraniční propracovaněji a kvalitněji, nicméně po hlubším zkoumání jsem došla k překvapivým výsledkům. Překlady jsou více doslovné, používá se více slovosled mluveného jazyka, důraz je kladen na poslech a zároveň sledování, což je vhodné pro ohluchlé nebo nedoslýchavé, protože používají mluvený jazyk více než neslyšící a rozumí tak jeho strukturu. Neslyšící by z takového tlumočení moc prožitek neměli, neboť by nepochopili obsah. U neslyšících je důraz kladen na vizuální stránku, obsah textu prioritní není. Ve skupině Hands Dance se proto snažíme používat jiný postup překladu, který více vyhovuje požadavkům neslyšící komunity.

Podle mého názoru je pro neslyšící v písních důležitá nejen vizualizovaná melodie a rytmika, ale některé písně například obsahují i příběh ze života, plný různých pocitů, přirovnání, a o tyto části neslyšící přicházejí.

Umělecké tlumočení klade důraz na předání neslyšícím kromě celkového zážitku i emocionální prožitek, zamýšlení se nad sebou a třeba i předání motivace k dosažení nějakého cíle.

V dětství jsem si vysnila, že budu zpěvačkou, nicméně jsem si časem musela uvědomit, že se jí nikdy nestanu. Až teď si uvědomuji, že zpěvačkou jsem, pouze používám místo hlasu jiný způsob vyjádření. Vždyť jsem na pódiu a před publikem zpívám v českém znakovém jazyce.

Co se týká překladu, věnuji se mu prakticky celý život. Na táborech jsem byla vždy spojovacím článkem mezi slyšícími a neslyšícími. Plnila jsem funkci tlumočnice, na profesionální úrovni jsem však ještě nebyla. Největším problémem bylo nedostatečné osvojení si českého jazyka a s tím spojená náročnost překladu. Neustále jsem musela něco vysvětlovat či přeložit slovo, text nebo obsah věty. Často jsem nevěděla význam slova, ale nebylo problémem zeptat se zkušenějších.

V dospělosti jsem se stala certifikovanou tlumočnicí mezinárodního znakového systému a uměleckému tlumočení jsem se začala věnovat před dvěma lety v inscenaci *Přelet nad kukaččím hnízdem*. Toto představení bylo pro mě výzvou, protože jakožto neslyšící jsem musela tlumočit slyšící

herečku do českého znakového jazyka. Později v roce 2017 jsem vystupovala v experimentálním představení *Alenka v říši znaků*. Mojí rolí byl Králík, který je průvodcem Alenky do říše znaků.

1.3 Komunita neslyšících

Podle Jaroslava Hrubého dělá z neslyšících „jazykovou a kulturní menšinu existence znakového jazyka, podobné osudy a problémy, historie a často i společní vnější nepřátelé. Neslyšící jsou navíc jednou z nejsoudržnějších menšin vůbec, protože je stmeluje velmi snadná vzájemná komunikace a naopak velmi neschopná komunikace a tisíce každodenních nedorozumění s vnějším světem. (...) Členy těchto společenství jsou i nedoslýchaví a ohluchlí uživatelé znakového jazyka. Jsou jimi i některé slyšící děti neslyšících rodičů a někteří tlumočníci.“³

Tato komunita se ráda schází na různých kulturních setkáních, jako jsou např. plesy, divadelní festivaly a sportovní akce (Olympiáda neslyšících atd.). Zajímavostí je, že na většině těchto setkání, včetně Mezinárodního dne neslyšících, je vždy přítomná hudba, ale jen zřídka tlumočená. Z tohoto důvodu je naším úkolem dané komunitě poskytnout i hudební zážitek.

Neslyšící jsou obecně hrdí na svůj rodný jazyk, což je český znakový jazyk. Nepovažují hluchotu za postižení a mnozí z nich aktivně bojují za svá práva.

Mezi specifické znaky kultury neslyšících, kterou se snaží všude prezentovat, patří mimo jiné poklepání na desku stolu ve významu přání dobré chuti či tleskání pomocí třepotání rukou, čímž vysílají především vizuální vjem.

1.4 Umělecké tlumočení u sluchově postižených

1.4.1 Umělecké tlumočení

Termín umělecké tlumočení v sobě zahrnuje dva na sebe navazující postupy, z nichž ani jeden není fakticky tlumočením. Prvním je umělecký překlad, druhým je provedení překladu v synchronizaci s interpretem hudby či zpěvu nebo hercem v případě divadelního tlumočení. Tyto dva postupy bývají nejčastěji provedeny jedním tlumočnickem, nemusí jít však o pravidlo.⁴

Hlavní cílovou skupinou uměleckého tlumočení jsou neslyšící diváci, kteří nemohou plně vnímat akustické podněty. Znakový jazyk v rámci uměleckého tlumočení má určité odlišnosti od znakového jazyka v běžné komunikaci. V případě uměleckého tlumočení je znakovací prostor větší než obvykle. Tělo není statické, více se pohybuje, někdy se dokonce může jednat až o tanec a styl znakového jazyka je poupravený podobně jako u klasického mluvení. V běžných životních situacích se používá určitá hladina intonace hlasu, v divadle je intonace samozřejmě jiná. Podobně je tomu i ve znakovém jazyce. Nepoužívá se hlas, ale mimika, pohyb a styl znakování má zásadní roli.

Tlumočnick by měl znát jak český znakový jazyk, tak český jazyk a umět je oba dobře používat. Z důvodu velké odlišnosti kultury neslyšících, jako jsou například jejich vlastní vtipy, přirovnání a naopak neznalost citátů, metafor, pořekadel, přísloví a dokonce vlastních hlášek z filmů je překlad z textu do znakového jazyka složitější. Proto je absolutní nutností pro překlad pro danou skupinu dokonalá znalost jejich kultury a komunity jako takové. Zároveň by měl mít tlumočnick i dobrou paměť. Vhodné vlastnosti dobrého uměleckého tlumočnicka jsou: odvaha, trpělivost, kreativnost, tvůrčí myšlení a smysl pro vzájemnou spolupráci. Platí to samozřejmě jak pro neslyšícího, tak i slyšícího tlumočnicka.

³ HRUBÝ, J. Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 1. díl. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1999, s. 38-39.

⁴ ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ, K. – KOVÁČOVÁ, T. *Umělecké tlumočení do znakového jazyka*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka o.s. , 2008, s. 10.

Podle Kateřiny Červinkové Houškové je důležité brát ohled na emoční náboj, rytmus, tempo, dynamiku a gradaci skladby, důležitá je také melodie, obsah a kontext skladby. Každý tlumočník má originální způsob přednesu. Jako každý zpěvák.⁵

1.4.2 Proces překladu

Červinková Houšková uvádí následující postup procesu překladu písní do znakového jazyka. První krok k uměleckému tlumočení je mít materiál. Text a zvuková nahrávka jsou základ, bez nich se nedá pokračovat.⁶ Vlastní zkušeností máme vyzkoušeno, že nejlepší je získat kopii nahrávky přímo od interpreta. Často se stává, že nahrávka dohledaná na internetu není totožná. Liší se například ve vynechaném nebo naopak přidaném refrénu a podobně. Pro neslyšícího tlumočníka, který na jevišti na takovou změnu z podstaty věci nemůže reagovat a také improvizovat, je situace velmi nepříjemná. Nejlepší variantou je, pokud se interpret přizpůsobí verzi nacvičené tlumočnickem.

Pokud se jedná o instrumentální skladbu, je dobré mít více informací, například informace o skladateli, textaři, o celkovém tématu, z jakého období dílo pochází, popřípadě i obrazový materiál, pokud existuje. Vše může posloužit jako inspirace a může se tak předat neslyšícímu divákovi sdělení, jakou měl skladatel představu v průběhu přípravy a jaké emoce do díla vložil.

Dalším krokem je samotný překlad. Není vždy nezbytně nutné postupovat tak, jak je zde uvedeno. Každému vyhovuje jiné řešení. Nezbytností ovšem je pro slyšícího tlumočníka naposlouchání skladby. Pokud se jedná o neslyšícího tlumočníka, neobejde se bez pomoci slyšícího kolegy, který mu určí rytmus pohybem ruky či tleskáním. Neslyšící tlumočník si do hlavy zakotví rytmus a slyšící skladbu. Poté si tlumočník spojí skladbu s textem. Samozřejmostí je hotový překlad textu do českého znakového jazyka. Zde se jedná jak o přeložení slov do znaků, tak i přetlumočení celého obsahu. Nejlepším řešením je vymyslet ve skupině různé možnosti interpretace znakového přednesu, tedy využít možnosti zpětné vazby od svých kolegů, aby celkový dojem nepůsobil mělce a monotónně. Důležitým faktorem je i způsob interpretace, tzn., zda se bude jednat o sólový, nebo skupinový projev.

Nakonec se trénuje společně s hudbou rytmizace a přidání pohybu do českého znakového jazyka. Nezbytné je vymyšlení pohybových linek do částí předehry a mezihry, kdy v písni nezní slova, ale pouze hudba. Neméně důležité je i dril, kdy se pilují jednotlivé detaily a cvičí se překlad jako celek.

Před každým vystoupením je nutné si vše zopakovat na místě, domluvit se s interpretem, vysvětlit mu, aby pokud možno vynechal improvizaci, když tlumočí neslyšící. V takových případech pak vystoupení nevypadá profesionálně.

V případě, že se jedná jen o instrumentální hudbu bez zpěvu, je možno tlumočit tak, že se názorně předvádí, který nástroj hraje. To ale u neslyšících nesklízí úspěch, protože vidí, kdo na co hraje. Proto se v těchto případech přistupuje ke ztvárnění pomocí tance nebo přednesu českým znakovým jazykem. Další možností je pak použít pouze vizuální estetiku bez jakéhokoliv významu nebo se pokusit vypátrat, na jaké téma daná skladba je, s čím ji skladatel spojoval nebo co bylo hnací myšlenkou pro vytvoření této skladby.

Tlumočení s živou hudbou přináší různé výhody, ale i rizika. Pro tlumočníka by bylo nejlepší, kdyby se kapela přizpůsobila jemu a tomu, jak má dané vystoupení nacvičené. Odpadl by pak strach z toho, zda není náhodou příliš vpředu, nebo naopak pozadu v přednesu v případě nějaké změny v průběhu vystoupení. Na nenadálou improvizaci není schopný neslyšící tlumočník adekvátně reagovat a vznikne tak nesoulad. Tyto problémy odpadají použitím nahrávky, která je vždy stejná. Ovšem nahrávka nikdy plně nenahradí živou hudbu, jak do vizuálního, tak do pocitového vnímání.

⁵ Tamtéž, s. 74-76.

⁶ Tamtéž.

1.4.3 Hands Dance

Experimentální skupina Hands Dance byla založena v Brně v červnu roku 2014. Jejich zakladatelkami jsou Veronika Slámová, Radka Kulichová a Daniela Vacková. Ostatní členové se připojili později.

Naším snem bylo tlumočení písní a především v Brně skupina takového formátu chyběla, všichni tlumočníci měli prozatím sídlo jen v Praze.

Hands Dance se snaží o nejvěrnější překlad textu písně, ctí obsah písně a převádí ho do znakového jazyka s ohledem na kulturu neslyšících. Využívá specifické prostředky znakového jazyka a hlavní motivací je co nejvíce přiblížit prožitek slyšících a neslyšících diváků. Neustáváme v dalším zkoumání, zlepšování a zvýšení kvality.

Pro první vystoupení byla vybrána Kavárna u Žambocha v Brně, kde skupina Hands Dance tlumočila písně interpretované skupinou H.A.L.L. (později H.A.L.O.). Dále účinkovali Hands Dance v divadle Barka ve hře v podání divadla Jára Pokojského *Přelet nad kukaččím hnízdem*. Díky projektu Radky Kulichové spolupracovali v roce 2017 s divadlem Burantear na představení *Alenka v říši znaků*, které je inspirováno hrou *Alenka v říši divů*. Hra byla přizpůsobena pro svět slyšících i neslyšících současně. Z uvedeného je patrné, že Hands Dance se věnuje nejen tlumočení hudebního charakteru, ale i tlumočení divadelních představení.

S postupným rozšiřováním povědomí o skupině Hands Dance se dostavila i vystoupení pravidelného charakteru, jako bylo vystoupení na předávání cen MOSTY, Neslyšchaný večer v Kroměříži, Mezinárodní den neslyšících v Praze a Společně nejen na jevišti v Jablonci. Skupina vystupovala samozřejmě i v Brně, například ve spolupráci s nadací O2 na benefičním Smyslů-plném koncertě s Michalem Hrzou. Mezi známé osobnosti, s nimiž skupina spolupracovala, patří Eva Pilarová, Heidi Janků, Karel Gott Revival Morava, Tereza Kerndlová, Lenka Filipová, Ladislav Kerndl, Bohuš Matuš, Petra Černocká a další.

1.4.3.1 Tým

Tým tvoří slyšící a neslyšící členové. Patří sem profesionální slyšící tlumočnice, neslyšící tlumočníci a studenti Výchovné dramatiky pro neslyšící (dále jen VDN).

Mezi členy skupiny Hands Dance patří slyšící:

Mgr. Et. BcA. Radka Kulichová Dis. – profesionální tlumočnice do českého znakového jazyka a studentka doktorandského studia DIFA JAMU,

Mgr. Daniela Vacková – profesionální tlumočnice do českého znakového jazyka a studentka doktorandského studia DIFA JAMU,

BcA. Markéta Kunášková – studentka magisterského oboru v oboru VDN DIFA JAMU,

BcA. Veronika Křížová - absolventka bakalářského studia VDN DIFA JAMU; neslyšící:

BcA. Veronika Slámová – absolventka bakalářského studia VDN DIFA JAMU a studentka navazující magisterského studia VDN DIFA JAMU,

Marcel Kříštofovič – absolvent bakalářského studia VDN DIFA JAMU,

MgA. Robert Milič – absolvent magisterského studia VDN DIFA JAMU (nejnovější člen týmu).

1.4.3.2 Rozdělení úkolů ve skupině Hands Dance

Slyšící členové se převážně zaměřují na obsah textu písně a jeho následné přeložení pro neslyšící. Hledají přirovnání, různé významy, vysvětlí neslyšícím kolegům význam celé písně. Dále se zabývají předáním rytmu, melodie a pocitu z celé písně.

Následuje společná diskuze na téma, kdo se ke které písni hodí, zda je lepší, aby tam byl muž nebo žena, jestli se bude jednat o sólo, dvojici nebo sbor. V neposlední řadě se zvažuje vhodnost tance.

Nakonec se rozhoduje o způsobu znakování. Například v případě dvojice může jedna osoba používat jen levou ruku a druhá jen pravou a společně tak znakují jako jedna osoba. Toto rozhodnutí je převážně na

neslyšících, dělají i supervizi, posuzují výslednou srozumitelnost pro diváky, doplňují své návrhy a zdokonalují drobnosti, jako je třeba stylizace znaku a pohybu.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Rozbor jednotlivých písní

2.1.1 I have nothing

Zpěvačka: Whitney Houston

Skladbu napsali: David Foster a Linda Thompson

Tlumočnick: Daniela Vacková

Překlad a konzultace překladu: Veronika Slámová, Marcel Křištofovič a Daniela Vacková

Téma: balada o hluboké lásce a zmatku mezi milenci

Rok vydání: 1993

Whitney Houston byla americká zpěvačka a herečka, která otevřela dveře do světa hudby afroamerickým následovníkům. Výše jmenovaná píseň získala Oscara za nejlepší skladbu a několik dalších ocenění. Jelikož byla píseň složena speciálně přímo pro film *Osobní strážce*, bylo jednoduché díky zhlédnutí filmu zjistit, o čem píseň pojednává a co chtěla zpěvačka jejími slovy vyjádřit.

V úvodu jsme využili velmi známou scénu z filmu, kdy žena hodí šátek na meč, čímž se šátek rozřízne na dva kusy. Jednalo se o takovou malou hru pro diváky. Cílem bylo zjistit, zda si všimnou, o jakou píseň se jedná. Slyšící ji snadno podle poslechu identifikují a spojí si scénu s filmem i s danou písní. Neslyšícím jsme dali vizuální podnět, což se neslyšícím líbilo a hned si také mohli spojit obsah písně s filmem. Daniela se přetělila do postavy Rachel Marronové z filmu *Osobní strážce* a znakovala sólově. S překladem textu z angličtiny do českého jazyka byla podle její reflexe hotova za dvě a půl hodiny, českým překladem vysvětlila Marcelovi celý obsah textu, Marcel poté navrhoval, jak přeložit jednotlivé části do českého znakového jazyka, předal Daniele různé možnosti překladu, ze kterých mohla Daniela vybrat nevhodnější a použít je k přednesu. Daniely postup tkví v tom, že vždy překládá po verších, zkoumá, zda se finální verze překladu shoduje i s hudbou, zda je potřeba něco přidat nebo ubrat, zda se hodí do rytmu písně. Následně pokračuje dalšími verši.

Podle Danielina pohledu nebyla píseň textově náročná, překlad nezabral mnoho času. Nejtěžší byla pro Danielu hudební gradace, která v písni je, proto bylo těžké i její ztvárnění takovým způsobem, aby byl znakový projev ekvivalentní k hudbě. Projev musel být opravdu hodně procítěný. Jednalo se především o herecky náročný počín.

2.1.2 Money, money, money

Zpěváci: hudební skupina ABBA

Skladbu napsali: Benny Andersson a Björn Ulvaeus

Tlumočnick: Markéta Kunášková

Překlad a konzultace překladu: Veronika Slámová, Marcel Křištofovič a Markéta Kunášková

Téma: snění o tom, jaké to je být bohatá

Rok vydání: 1976

Populární švédská skupina ABBA je jedna z nejuspěšnějších popových kapel. Název skupiny se skládá z prvních písmen jmen členů skupiny (Anni-Frid, Benny, Björn a Agnetha). Ve své době způsobila skupina ABBA doslova mánii. Píseň Money, money, money byla použita v roce 2008 v muzikálovém filmu *Mamma mia!*

Vybrali jsme si společně tuto píseň, protože je zábavně přeložitelná a má konečně i jiné téma, než je láska k živým bytostem. Tato píseň pojednává o lásce k neživým věcem (peníze). Píseň vybrala Markéta a sama si ji doma připravila. Následně ji ukázala mně a Marcelovi a společně jsme ji upravovali. Před samotnou přípravou přišla Markéta za mnou a Marcelem na konzultaci ohledně překladu textu. Jako slyšící člen skupiny Hands Dance přirozeně hodně pracuje s tím, jakou emoci jí přináší hudba. Tato píseň je velmi energetická a to Markétě pomáhalo při interpretaci rytmu a pohybového ztvárnění.

Z reflexe Markéty vyplývá, že pro ni bylo příjemné zpracování této písně a také to, že jde vlastně o vyprávění/monolog ženy, proto mohla tuto píseň hrát celistvě. S překladem také problém neměla. Využila dva typy držení těla, hned v úvodu přichází jako uklízečka, vypadá poklesle, neustále pracuje a má toho dost. Poté v mezihře využívá další roli - bohatou slečnu, která sní o tom, co všechno by mohla dělat. Hlavu má hrdě zvednutou s nosem nahoru, typická byla pozice ruky - ohnutý loket, jako kdyby měla kabelku a v ruce mobil. Celá tato póza pomáhá dokreslit celý kontext písně neslyšícím.

Největším problémem se ukázal znakový. Konkrétně například u spojení „rich man´s word“, kdy je překlad vyjádřen znaky „svět – bohatý“. Řešili jsme, jak budou neslyšící chápat význam. Zda nechat pořadí znaků stejné jako slova v textu, tedy „bohatý – svět“, nebo naopak, protože přehozením znaků se významy mění. Nakonec jsme se domluvili, i s přihlédnutím k estetickému a komplexnímu sestavení daného úseku, že se budou užívat znaky v pořadí „svět – bohatý“.

Zajímavý byl u této písně pokus, při němž Radka pustila slyšícímu divákovi, který nezná znakový jazyk video s vypnutým zvukem a dotyčný divák hned uhádl, o jakou píseň se jedná.

2.1.3 What A Wonderful Word

Zpěvák: Louis Armstrong

Skladbu napsali: Bob Thiele (George Douglas) a George David Weiss

Tlumočnick: Marcel Křištofovič

Překlad a konzultace překladu: Radka Kulichová a Marcel Křištofovič

Téma: jak je svět krásný

Rok vydání: 1967

Louis Armstrong byl nejpopulárnější jazzový umělec 20. století. Byl zpěvák a jazzový trumpetista. Roku 1972 dostal cenu Grammy za celoživotní dílo. Byl inspirací pro ty, kteří neměli šťastné dětství, protože on sám byl chudý a vyrůstal na ulici, a i přesto se proslavil a je zvěčněn na chodníku slávy. Tato píseň byla námi objednaná na předávání cen MOSTY, zazpíval nám ji Láďa Kerndl. Tlumočil jej sám Marcel se samozřejmě pomocí v rytmizaci naproti sedící Radky.

U přípravy hodně překládala z textu Marcelovi Radka a vysvětlovala význam slov. Marcel sám upravil obsah a převedl jej do znakového jazyka. Spolu pak trénovali jak rytmizaci, tak i splynutí přednesu s hudbou. Tato spolupráce Marcelovi vyhovovala. Sám bez pomoci by přednes vytvořit nemohl. Pro Marcela je podle jeho mínění těžké tlumočit sólo, vždy potřebuje mít naproti sobě někoho slyšícího, který by mu pomohl s časovou a rytmickou orientací, tj. naznačení, kdy už začíná hudba, zpěv atd. Např. při nápovědě „teď je nebe“ hned ví, co se teď zpívá a může tak časově splynout s hudbou. Je nutné si celou píseň zapamatovat, a to včetně rychlosti přednesu a počítání rytmu. Celkově je velmi důležité skončit ve stejný čas, kdy skončí hudba, nikdy ne dřív ani později.

Celkově text interpretuje krásu krajiny, ženy a pocitů. Netlumočí se přesně po větách, ale obsahově celé verše.

2.1.4 Hit the road Jack

Zpěvák: Ray Charles

Skladbu napsala: Percy Mayfieldová

Tlumočnicki: Veronika Slámová a Marcel Křištofovič

Překlad a konzultace překladu: Veronika Slámová, Marcel Křištofovič a Radka Kulichová

Téma: žena má po krk svého líného manžela a nabádá ho, aby si sbalil věci a odešel
Rok vydání: 1961

Tuto píseň jsme tlumočili se skupinou H.A.L.L. Vybrali jsme si ji z jejich seznamu proto, že je zábavná a jednoduchá. Hlavně je i populární ve světě. Jen pro mě a Marcela bylo těžké se trefit do správného okamžiku, proto jsme využívali slyšícího kolegu, který seděl naproti nám a určoval rytmus.

Text k překladu byl jednoduchý. Museli jsme ho však trochu poupravit, ale snažili jsme se nechat význam podobný. Např. fráze „No more, no more, no more“ znamená v překladu „Nikdy víc, nikdy víc, nikdy víc“, ale my znakovali „Vypadni, vypadni, vypadni“, a to z důvodu lepší vizualizace daného znaku. Jelikož se v písni stupňuje hlasitost, tak i přednes znakového jazyka se stupňováním zvětšuje. Já jako našťvaná manželka, která má dost manžela (Marcel), ho neustále vyhadzuji. Manžel ze začátku nevěřicně stojí a nevěří svým očím, co si to o něm manželka myslí, pak nejspíše balí a postupně je našťvanější a odchází, ale pak si to rozmyslí a provinile se pokouší vracet a samozřejmě mu to neprochází, je stále vyhazován.

Upravili jsme částečně text s cílem přizpůsobit ho neslyšící kultuře, např. větu „Co říkáš?“ jsme změnili na „Co znakuješ?“ Další část „Teď, miláčku, poslouchej“ jsme změnili na „Miláčku, dívej se na mě.“

Refrén se v písni hodně opakuje, a proto jsme udělali znak „vypadni“ různými způsoby se stejným významem, abychom vygradovali napětí a zároveň vtip dané situace. Píseň není textově náročná, proto je při její interpretaci možná značná volnost pro hereckou improvizaci.

2.1.5 Imagine

Zpěvák: John Lennon

Skladbu napsal: John Lennon

Tlumočník: Markéta Kunášková

Překlad a konzultace překladu: Veronika Slámová, Radka Kulichová, Marcel Křištofovič a Markéta Kunášková

Téma: světový mír mezi lidmi

Datum vydání: 1971

Tuto píseň jsem zařadila do seznamu, protože dle mého názoru je důležité, aby ji neslyšící znali. Lennon byl politický aktivista, který bojoval za mír a bratrství. Byl členem skupiny The Beatles. Pro Markétu v roli tlumočnice byla tato píseň výzvou.

Vkládám zde reflexi od Markéty: Přeložit text bylo velmi náročné, hodně jsme se nad ním společně s neslyšícími kolegy Marcelem a Veronikou zamýšleli. Společně jsme hledali jak co nejvíc Lenonovy myšlenky přiblížit neslyšícím divákům a zároveň zachovat poetičnost a atmosféru celé písně. Konkrétně jsme se museli zamýšlet nad třetí slokou, kde se mluví o společném majetku a jídle pro všechny. Ve skupině se také snažíme vybírat znaky, které se hodí pro umělecké tlumočení. V prvním návrhu překladu jsem v písni používala znak „důvod“, který odpovídá českému slovu „protože“. Tento znak je často používán v běžné konverzaci a svým tvarem není moc vizuálně zajímavý. Kolegové po prvním zhlédnutí ihned podotkli, že se tento znak do celkového pojetí písně nehodí a nakonec jsme jej vynechali a danou větu přeložili jinak. Další velký úkol byl najít kompromis, jak vhodně vyjádřit rytmus. Já sama jsem prvně rytmus vyjadřovala poměrně výrazně a energicky. Ale po prvním zhlédnutí se slyšící kolegyně shodly na tom, že mé vyjádření je jiné než dojem, jaký jim dává melodie Imagine. Musela jsem zkoušet a hledat různé způsoby, například rytmický pohyb v kolenou a zpomalené vyjádření znaků tak, abych byla schopná zachytit stálý rytmus klavíru, ale také ukázat proměnu celkové dynamiky. Mám pocit, že práce na této písni není nikdy hotová, právě kvůli názorům dalších odborníků jsem již dvakrát musela ztvárnění rytmu přepracovávat a máme v plánu na tom ještě zapracovat.

2.1.6 Kdepak ty ptáčku hnízdo máš

Zpěvák: Karel Gott revival

Skladbu napsal: Jiří Štaidl

Tlumočník: Radka Kulichová

Překlad a konzultace překladu: Veronika Slámová, Marcel Křištofovič a Radka Kulichová

Téma: píseň o hledání domova a ochraně, kterou domov přináší

Rok vydání: 1973

Populární píseň z pohádky *Tři oříšky pro popelku* jsme si vyžádali ze seznamu Karla Gotta revival a použili při vystoupení se zpěvákem v Kroměříži na Neslychaném večeru. Neslyšící danou píseň dobře znají z pohádky, protože je otitulkovaná.

Průběh zkoušky: text je jednoduchý, proto jsme se rozhodli, vzhledem k pomalému zpěvu interpreta, píseň více zvizuálnizovat. Tlumočnice metaforicky ztvárňuje strom, na její ruku (větev) se posadí ptáček. Pantomimicky pohybem rukou (větví) bere ptáčka do své náruče, aby ho ochránila před nebezpečím a zimou.

Spolu s Radkou jsme přeložily text, který nebyl náročný. Nechtěly jsme jen jednoduše a suše interpretovat obsah, proto jsme využily Radčinu taneční a pohybovou přípravu, především u části „Hej břízo bílá skloň se níž. Dej ptáčku náruč svou a skrýš.“ Místo doslovného znakování se Radka přeměnila na břízu a pantomimicky ztvárnila, jak pomocí větve (ruky) bere ptáčka do náruče a schovává ho na bezpečné místo. V úvodu pro změnu představovala ptáčka samotného, když pomocí rukou mávala křídly a zároveň znakovala. Celkový přednes je vizuálně příjemný a uklidňující.

2.1.7 James Bond

Zpěvák: Bohuš Matuš

Skladbu napsal: Ondřej Hejma

Tlumočník: Marcel Křištofovič

Pozadí: sexy tanečnice - Markéta Kunášková a Radka Kulichová

Překlad a konzultace překladu: Veronika Slámová, Radka Kulichová, Daniela Vacková, Marcel Křištofovič a Markéta Kunášková

Téma: snění o tom, jaké by to bylo, kdyby se člověk změnil v agenta Jamese Bonda

Rok vydání: 2002

S touto písní si nás objednali do Kroměříže na Neslychaný večer se zpěvákem Bohušem Matušem. Píseň byla zařazena do výzkumu i přesto, že původně nebyla na seznamu populárních písní, který jsem navrhla.

Pro Marcela byla tato píseň vhodná, protože filmy s agentem Bondem zná a mohl se jimi inspirovat. Text byl také poměrně snadný na překlad. Mohl si hrát se znaky ve stylu „bondovek“, pohyby a gesty napodoboval Jamese Bonda, ale za účelem prohloubení děje byl popisnější než textový originál. Např. větu „a na lyžích se řídit jako o závod“ znakuje způsobem LYŽOVAT + SNÍH + LYŽE + SMYK + VLNA SNĚHU. Tento způsob používá v celé písni.

Vzhledem k tomu, že je píseň spojena s filmy o agentovi Jamesi Bondovi, který je známý svým šarmem a slabostí pro ženy, snažili jsme se tomu připodobnit i styl přednesu. Hlavní interpret Marcel proto stojí uprostřed a vedle něho jsou sexy tanečnice Radka s Markétou. Ony jsou právě tím experimentem. Tanečnice svým pohybem zdůrazňují refrén a simultánně předvádí znak 007, což je znak pro Jamese Bonda. Pro neslyšícího Marcela to zároveň bylo velice výhodné, protože tanečnice mohly tancem naznačit, že zní další sloka písně, a tak se Marcel mohl orientovat, ve které části písně se nachází. Samozřejmě tanečnice neznakovaly jen 007 ve znakovém jazyce tak, jak ho používá široká veřejnost, ale přidávaly ke znaku pohyb celého těla vyjádřený smyslým tancem. Bylo to neobvyklé zpestření pro diváky. Jednou po vystoupení za námi přišel neslyšící divák a poprosil holky, aby mu ukázaly, jak ten tanec dělaly. Sám se to chtěl naučit, a tak chvíli společně zkoušeli. Celé vystoupení mělo velký ohlas a bylo příjemným zpestřením.

2.1.8 Queen - We are the champions

Zpěváci: skupina Queen

Skladbu napsal: Freddie Mercury

Tlumočník: Veronika Slámová

Překlad a konzultace překladu: Veronika Slámová a Markéta Kunášková

Téma: píseň o tom, jak je povzbuzující být vítězem

Rok vydání: 1977

Má první myšlenka byla, že by jeden uměl základ, který by naučil ostatní a poté by tlumočil celý sbor společně. Ideálně by se během představení zapojili i diváci a zpívali ve znakovém jazyce s námi. Tato píseň je velmi známá, zaznívá hlavně při sportovních akcích. Proto jsme se rozhodli danou píseň představit neslyšícím, aby nebyli o něco ochuzeni a mohli se v klidu i zapojit mezi slyšící a zpívat ji společně. Naše interpretace není zatím hotova, protože jí chybí potřebná energie a síla. Píseň je přeložená, ale choreografe se musí ještě upravit tak, aby to mělo správný říz. Stále na tom pracujeme a zdokonalujeme svůj přednes.

2.1.9 Stín Katedrál

Zpěvák: Bohuš Matuš

Skladbu napsal: Karel Svoboda

Tlumočníci: Veronika Slámová a Radka Kulichová

Překlad a konzultace překladu: Markéta Kunášková, Daniela Vacková a Marcel Křištofovič

Téma: dám ti modré z nebe

Rok vydání: 60. léta

Tato píseň je velmi populární a oblíbená i mezi zpěváky a je často interpretována. Pokud se však zaměříme na obsah textu písně, není jednoduché odpovědět na otázku, o čem píseň pojednává. Píseň má příjemnou melodii a nejednoznačný text.

Tuto píseň jsme se rozhodli ztvárnit ve dvojici a využít tak principu společného znakování. V některých částech znakovujeme každá zvlášť, v některých částech naopak vytváříme společným znakováním emotivnější náladu. V textu se vyskytují oxymorony: sladká sůl, smutný ráj, suchý déšť – nesnažili jsme se je nijak speciálně přeložit. V této části jsme použili doslovný překlad, abychom nechali tento „protimluv“ působit i na neslyšící diváky.

Radce se velice líbí překlad pasáže: „Ber, tady máš... hudbu sfér jenom ber, se mnou též jééé jééé,“ – kde je krásně využito společné zrcadlové znakování.

Pro mě byla píseň náročná v tom, že jsme měli zvizualizovat abstrakci. Není zde žádný příběh, jedná se spíš o popis emocí a snů pomocí zvukomalebných slov. Obsah písně je hodně náročný, každý měl na jednotlivé pasáže obsahu jiný názor.

Má to romantický nádech, ale o čem to přesně je? Na to se ptali diváci a byli překvapeni, že může existovat i píseň, která je hodně abstraktní a nemá konkrétní obsahový smysl.

2.1.10 Michal hrůza - Pro Emu

Zpěvák: Michal Hrůza

Skladbu napsal: Michal Hrůza

Tlumočníci: Radka Kulichová a Marcel Křištofovič

Překlad a konzultace překladu: Radka Kulichová, Marcel Křištofovič, Robert Milič a Markéta Kunášková

Téma: dcera vyžaduje otcovu pozornost

Rok vydání: 2017

Nad textem jsme museli dlouho přemýšlet, jaké je poslání písně, co chce svým obsahem sdělit. Zjišťovali jsme i další souvislosti. Michal Hrůza tuto píseň nahrál a nazpíval pro snímek *Pohádky pro Emu*. Jedná se tedy o filmovou píseň. V interpretaci textu jsme se snažili vycházet i z tohoto filmu.

Text ovšem obsahuje mnoho nejednoznačných a abstraktních veršů. Překladu této písně jsme se zhostili poněkud hravou formou. V písni jsou dva tlumočníci, jeden představuje otce a druhá tlumočnice holčičku, která neustále vyžaduje pozornost svého zaneprázdněného a uzavřeného otce. Otec si postupně zvyká na její přítomnost a postupně se také nechá vtáhnout do jejích her.

Překlad je zpracován tak, že jsme vzali celkovou myšlenku a jednotlivá sdělení písně a ty přeložili do českého znakového jazyka poměrně volně, nedodržovali jsme posloupnost replik, která je v původním textu. Celá píseň je doplněna o mnoho pohybových prvků a pantomimu, která dotváří emoční náboj a atmosféru písně. Rytmus písně jsme ztvárnili pomocí holčiččina skákání (inspirováno „skákáním panáka“ jakožto atributem dětské hry).

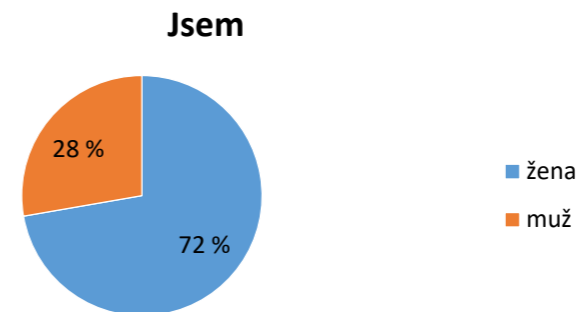
Tlumočník představující otce je neslyšící. V textu se snadněji orientoval díky „narážkám“ slyšící tlumočnice v roli dcery. Tyto narážky jsou zcela zakomponované do tlumočení tak, že tlumočenou píseň nenarušují a diváci je nepostřehnou.

Posledních 20 sekund písně zní pouze hudební dohra bez zpěvu. Tento závěr se nám podařil podle mého názoru výborně. Stupňuje se zde hra mezi otcem a dcerou – i přesto, že jeden z tlumočnicků je neslyšící, působí na mě závěr rytmicky a dovršuje pohybově i vizuálně náladu celé písně.

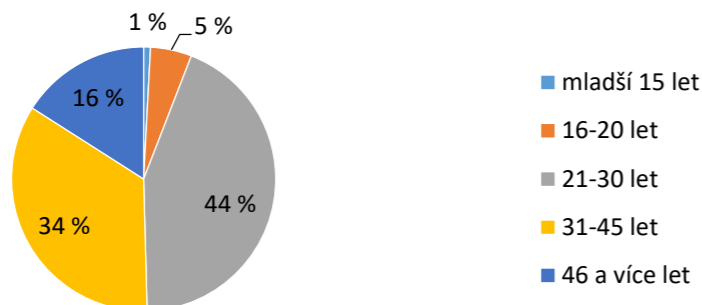
2.2 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazník se skládal z 18 otázek, týkajících se vztahu neslyšících k hudbě a uměleckému tlumočení, a jedné doplňkové otázky, kde měli respondenti prostor k připomínkám. Dotazník vyplnilo celkem 119 osob a ze šetření vyplynulo následující:

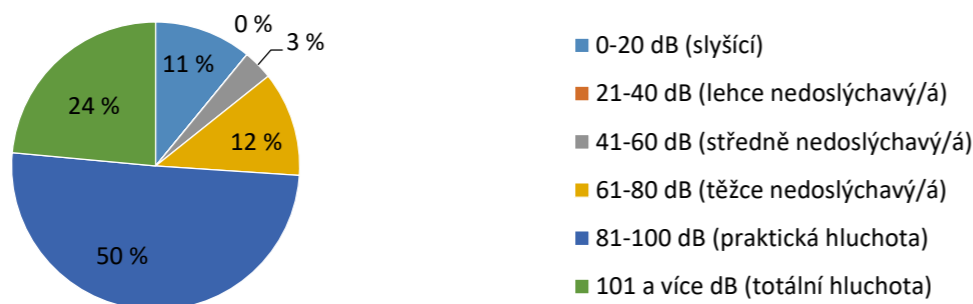
1. Nejvíce odpovědí bylo od žen, tzn., na dotazník odpovědělo celkem 86 žen (72 %), mužů bylo 33 (28 %).

2. Na otázku týkající se věku respondenta odpovědělo nejvíce lidí (52 osob, tj. 44 %), že je jim mezi 21-30 let. Celkem 41 osob (34 %) vybralo věkovou kategorii 31-45 let. Třetí nejpočetnější odpovědí byl věk 46 let a více, kterou volilo 19 osob (16 %). Nejméně zastoupené byly mladší věkové kategorie, konkrétně věk v rozmezí 16-20 let byl zastoupen 6 osobami (5 %) a mladší 15 let pouze 1 osobou (1 % všech dotazovaných).

Kolik je Vám let?

3. Na otázku, jakou má respondent ztrátu sluchu, bylo zodpovězeno následovně. Rovných 50 % (60 osob) všech dotazovaných vybralo možnost 81-100 dB, tedy praktickou hluchotu. Nejtěžší sluchové postižení, tzv. totální hluchotu, která je charakterizována ztrátou v rozmezí 101 a více dB, má diagnostikováno 28 osob (24 %). Těžce nedoslýchavých se sluchovou ztrátou 61-80 dB bylo podle dotazníkového šetření 14 osob (12 %) a středně nedoslýchavých se ztrátou 41-60 dB 4 osoby (3 %). Variantu lehce nedoslýchavý/á se ztrátou 21-40 dB nezvolil nikdo. Celkem 13 osob (11 % ze všech dotazovaných) bylo slyšících.

Jakou ztrátu sluchu máte?

4. Na dotaz, zda neslyšící užívají nějakou kompenzační pomůcku, odpovědělo 45 osob, že využívá sluchadlo. Devět dotazovaných bylo uživateli kochleárního implantátu a 29 osob naopak odpovědělo, že neuvžívá žádnou kompenzační pomůcku. Zbývající odpověděli, že ke kompenzaci sluchové ztráty využívají vibrace (jako například budík), světelnou signalizaci, titulky v TV, tlumočníky, baby alarm, webovou kameru a soupravu pro poslech TV.

Poznámka autorky: Pomocí webové kamery mají neslyšící možnost telefonicky komunikovat jako slyšící, díky webové kameře je přenášen „hovor“ ve znakovém jazyce. Soupravou pro poslech TV se rozumí např. zesilovače či indukční smyčka. Baby alarm je elektronická chůvička, která může disponovat jak zvukovou, tak i světelnou signalizací, proto je vhodná i pro neslyšící. Dále je nutné mít na vědomí, že kompenzační pomůcky nikdy stoprocentně nenahradí sluch. Každý jedinec má z kompenzační pomůcky individuální požitek. Někdo díky ní slyší pouze zvuky bez porozumění mluveného slova, jiný mluvenému slovu rozumí, nebo kombinuje poslech řeči s odezíráním.

5. U dotazu, zda poslouchají hudbu, vybrali respondenti nejčastěji možnost „ano, často“ (37 osob, tj. 31 %), možnost „ano, občas“ volilo 30 osob (25 %), „někdy ano, ale jen málo“ 26 osob (22

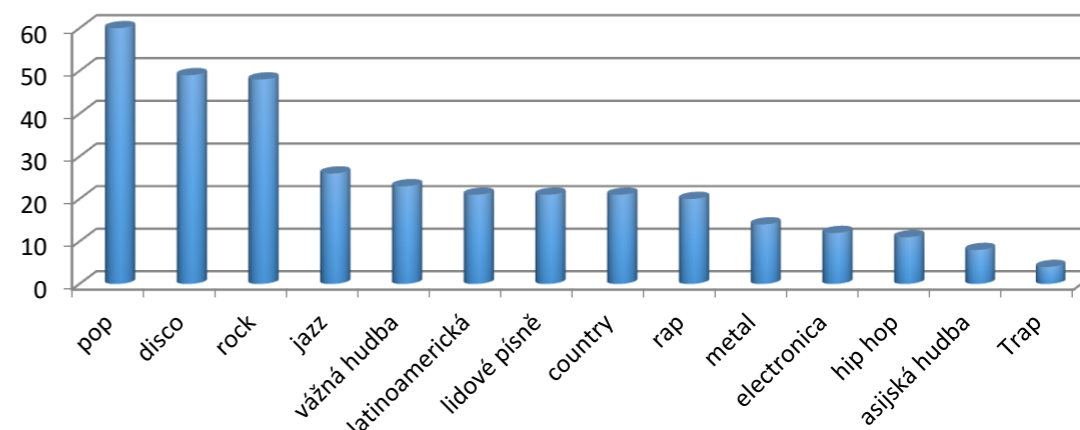
%) . Variantu „moc ne“ vybralo 9 osob (8 %) a zápornou variantu „vůbec“ volilo 17 osob (14 % ze všech dotazovaných).

Posloucháte hudbu?

Poznámka autorky: Odpovědi byly překvapující, neboť se ukázalo, že většina osob se sluchovým postižením (86 %) hudbu poslouchá. Pomineme-li slyšící osoby, které dotazník vyplnily, celkem 89 osob ze 119 hudbu poslouchá (74,8 %).

Otázky 1-5 byly pro všechny dotazované povinné. Pokud někdo na otázku č. 5 odpověděl, že hudbu neposlouchá, automaticky přeskočil k otázce č. 14.

6. V otázce, jaký žánr dotazovaní poslouchají, mohli volit více odpovědí. Ve výsledku byl nejoblíbenější žánrem pop (59,4 %), následovalo disco (48,5 %) a rock (47,5 %). Ostatní žánry se pohybovaly okolo 10-25 %. Nejméně měly žánry asijská hudba (7,9 %) a trap (4%).

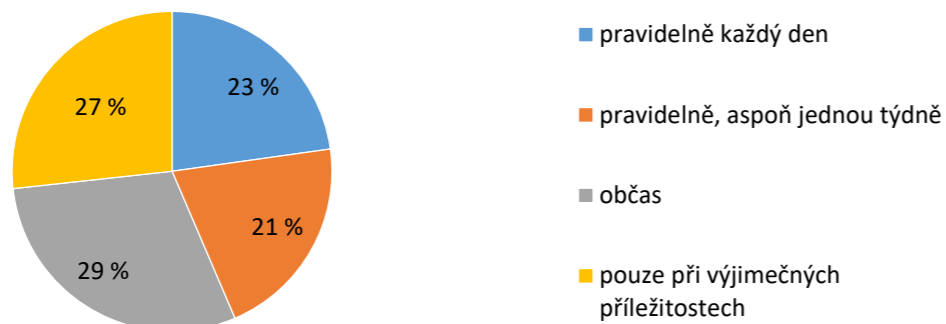
Jaký žánr posloucháte?

7. Na doplňující otázku, jaký žánr kromě výše vypsanych ještě poslouchají, odpovědělo velmi různě jen 47 osob ze 101 lidí. Napsali např. náboženskou hudbu, romantické písně, irské balady, hity 90. let, instrumentální hudbu, vokální skupiny bez instrumentálních nástrojů, punk atd.

8. Jak vyplývá z následující otázky, pravidelnost poslouchání je poměrně rovnoměrná. Každý den poslouchá hudbu 23 osob (22,8 %), pravidelně, alespoň jednou týdně 21 osob (20,8 %), občas poslouchá

hudbu 30 osob (29,7 %) a pouze při výjimečných příležitostech 27 osob (26,7 %). Celkem se sešlo 101 odpovědí.

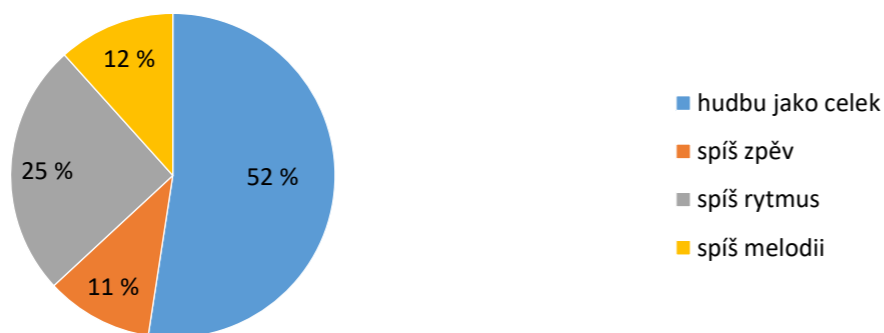
Jak často posloucháte hudbu?

9. V této otázce měli respondenti možnost napsat, jaké jsou jejich oblíbené písně a hudební skupiny. Ukázalo se, že seznam hudebních skupin a písníček byl velmi různorodý v závislosti na oblíbeném žánru či interpretu dotazovaných. Seznamem se členové Hands Dance inspirovali a některé písně vybrali k uměleckému překladu, například Queen, ABBA, Eva Pilarová, Karel Gott a další.

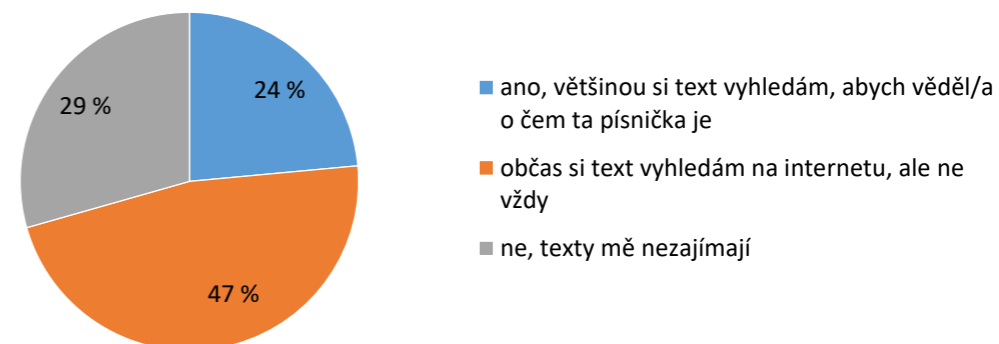
10. Zajímavé zjištění přinesla otázka týkající se vnímání hudby. Oproti předpokládané odpovědi, že neslyšící vnímají především rytmus (možnost vybralo 26 osob, tedy 25 % všech dotazovaných), naopak většina respondentů (54 osob, 52 %) odpověděla, že hudbu vnímá jako celek. Zbytek dotazovaných zvolil spíše melodii (12 osob, 11,7 %) a spíše zpěv (11 osob, 10,7 %).

Když posloucháte písničku, co nejvíce vnímáte?

11. Na dotaz, zda si vyhledají text písně, aby porozuměli obsahu, odpovědělo 56 osob (47,1 %), že si text občas vyhledá, ale ne vždy. Následujících 35 osob (29,4 %) text nezajímá a jen 28 osob (23,5 %) si text vyhledá vždy.

Když posloucháte nějakou písničku, vyhledáte si její text?

12. V dané otázce, měli dotazovaní odpovědět, zda rozumí zpěvákovi, když zpívá, a popsat jejich přístup k porozumění textu. Většina odpověděla, že nerozumí, ale když si přečtou text, porozumí alespoň refrénu. Někteří simultánně během poslouchání písně čtou text, někteří se ho naučí nazpaměť a poslouchají tak s porozuměním. Celkem 19 osob odpovědělo, že nerozumí vůbec. Zajímavostí bylo, že jedna osoba odpověděla, že více rozumí ženskému hlasu než mužskému. Dokonce se našli neslyšící, kteří zpěvákovi odezírají, aby porozuměli zpěvu. Často je pro neslyšící lepší utlumená hudba v pozadí, aby zpěvákovi porozuměli.

Výčet některých odpovědí:

Nijak to neresim. Pro me je podstatnejsi to, aby doma nebylo ticho. Nevyhledavam text, protoze pri hudbe delam neco jineho a tak na text neni cas :-) uprimne, hudba se mi moc nepriostla k srdci, nemam k ni velky vztah.

Poslouchám většinou starší písničky u kterých si pamatuji melodii a znám slova. U nových potřebuji znát nejdříve text. Je nutné si písničku pustit vícekrát. Dokonce to praktikuji tak, že poprosím manžela, aby mi písničku zazpíval.

Pro mě je potřeba znát kdo zpívá a jaký text, přečtu si a pak poslouchám nějaká slova zachytím.....je mi velice dobře když poslouchám hudbu z mých mládí a cítím se uvolněná a s chutí do života. Hudba je pro mně vším a velice důležitá. Bez hudby by nebyl svět barevný :)

Nerozumím zpěváků, jenom přízvuky hudby.... např. bubeník, kytary,...

vždycky podívám na text a pak už poslouchám když refrén tak už vím opakujou se dva i trikrát ale dnešní zpěváci nerozumím odezírat, špatně odezírají.

Písničky, co zpěváky zpívají, bohužel o tom moc nerozumím, proto potřebuji tlumočnicka než nula...

13. Na dotaz, zda mají dotazovaní raději české nebo zahraniční písně, odpovědělo 54 osob (50,9 %), že volí oboje, 34 osob (32,1 %) spíše zahraniční a 18 osob (17 %) spíše české písně.

Jaké písničky máte raději?

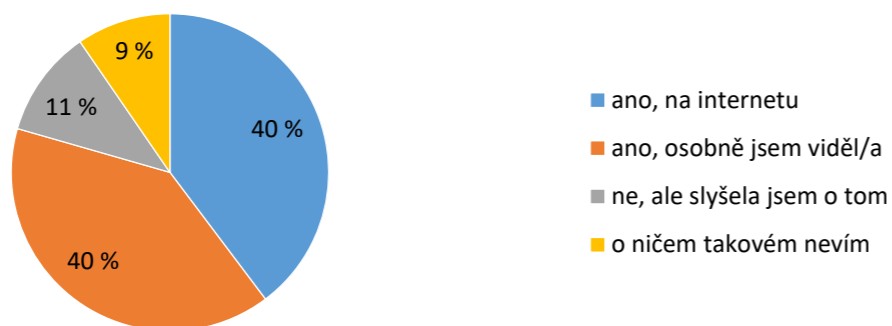

14. Na dotaz, co je to umělecké tlumočení, odpovědělo 45 osob, že se jedná o překlad písní, 12 osob odpovědělo správně, že se jedná nejen o překlad textu písně, ale i o umělecký přednes daného překladu, 20 osob nevědělo a zbývající odpověděly chybně.

Poznámka autorky: Je potřeba udělat osvětu jak pro slyšící, tak i pro sluchově postižené. Většina lidí nevěděla přesně, jak umělecké tlumočení správně popsat. Odpovídali velmi nepřesně, zaměňovali umělecké tlumočení s profesionálním tlumočením.

15. Na otázku, zda respondenti někdy viděli umělecké tlumočení, odpovědělo 58 osob (40 %), že dané tlumočení vidělo ve videu na internetu, dalších 58 osob (40 %) jej vidělo osobně, 16 osob (11 %) nikdy umělecké tlumočení nevidělo, ale slyšelo o tom a zbylých 14 osob (9 %) o ničem takovém neví.

Viděli jste někde umělecké tlumočení?

16. V následující otázce měli respondenti, kteří umělecké tlumočení viděli, popsat, kde ho viděli a jak na ně zapůsobilo. Odpovědi se různily. Někteří sdělili, že viděli konkrétní osoby, které však netlumočí písně, ale poezii. Dále se objevovaly zmínky o tlumočení divadelního představení, o skupině Hands Dance, o tzv. Tiché hudbě, festivalu Mluvící ruce, skupině Trabant, Podepsáno srdcem atd. Zbývající odpověděli, že umělecké tlumočení viděli, ale nemohou si vzpomenout na jméno skupiny či osoby.

Výčet některých odpovědí:

Záleží vždy na interpretovi, jak to umí podat. Takže některé silně, některé ne.

Nevím jak se jmenuje v Praze bylo tým tj. Basovníková, Hájková. A ještě zatím je to nový tým z Brna - Hands dance. Vím že tady hodně umějí vyjádřit uměleckého ZJ písně. Dokonce, já rada překládám kdybych mohla nebo někdo potřebovali tak bych klidně hlásila. Proto je to krásný pocit než dívat mluvení, mimika. někdy zachráni - rytmus a silnější hudbu aspoň dává pocit ale tlumočník ZJ písně víc nejkrasnější! Proto jsme neslyšící a znakujeme tak

17. Na dotaz, co nejvíce vnímají při uměleckém tlumočení písní, se sešly odpovědi, že nejvíce vnímají celkové vyjádření a rytmizaci při překladu, estetiku a mimiku. Celkem 18 osob odpovědělo: nerozumím, nevím a ne.

18. Z odpovědí na poslední otázku vyplynulo, že celkem 46 osob nemá žádný oblíbený videoklip, který by byl umělecky přetlumočen, nebo žádný nezná. Jedná se o poměrně vysoké číslo. Ostatní sledují především americká videa v americkém znakovém jazyce. České videoklipy zná jen minimální množství lidí. Objevily se zde i některé odpovědi, které jsou mimo otázku, jako například konkrétní filmy, které nemají nic společného s uměleckým tlumočením. Nejčastějšími odpověďmi byly: nevím, nepamatuji si, nemohu si vzpomenout na název. Jen jedna osoba napsala neslyšícího zpěváka ze zahraničí. Ostatní napsali několik českých videoklipů, ale častěji byly zmiňovány videoklipy ze zahraničí.

Doplňující otázka č. 19 dala respondentům prostor k vyjádření se k dotazníku nebo k sepsání osobních zkušeností a zážitků s hudbou a uměleckým tlumočením.

Výčet některých odpovědí:

Jen můj názor že bys mohla doplnit, že kolik procent nebo lidí z nás neslyšících ČR by chtěli znakovat písně ZJ :)

Nemám, jen bych přála abych všechny písničky měli možnost zapnout lyrics hned v oficiálním videoklipu ne zvlášť text a oficiální video bez textu :/. Ztrácí se tím trochu efekt.

Těžko říct. Ale vím, mám jedno doporučení, abyste zkusila pozvat Projekt NÁZNAK. Něco jako workshop, zazítková hra apod. Ti tam Vás přesvědčí a ukáže Vám naživo, jaké je to neslyšet, abyste zkusila hrát v roli jako neslyšící člověk a k tomu vnímat hudbu. Ať mate představu a posbírejte hodně zkušeností o neslyšících, zazítky apod. než si jako přečtete v nějakém skriptu. Hodně slyšicím lidem se moc líbí. Vřele doporučuju.

Interpretace písní do ZJ je jedním z důkazů, že ZJ je krásný jazyk a jsem na něj pyšná, že ho znám, umím :) A interpretace není jen pro neslyšící, ale i slyšící diváky.

Moc si neuvědomuji, že hudba existuje. Žiju bez ní v pohodě, mám ale dvě slyšící děti a jim občas zazpívám jak slovy tak i vizuálními znaky. Měla bych nutit děti odznakovat písničky, abychom si mohli písničku užít vsichni společně. Problem je, že ja tu hudbu nemam přirostlou k srdci a proto ji u dětí moc neresim. Je to špatně?

Je málo tlumočených písní a je to škoda. S kamarádkou jsme uvažovali o překladu, ale je problém zda anglické písně překládat do mezinárodního znak. systému, nebo do českého jazyka a zda jako poezie či... nejspíš by to měl každý přeložit dle svého.. ale někdy jsme ovlivněny okolím že to bude nic moc, tak se do toho nepouštíme.

Doufám, bude existovat umělecké tlumočení budeme rádi :-)

Díky dotazníkovému šetření bylo zjištěno, že většina osob se sluchovým postižením i přes svůj handicap hudbu poslouchá. Značná část neslyšících si vyhledá text písně, ale většina textu nerozumí. A právě proto může být umělecké tlumočení cestou k lepšímu porozumění písní. Cílem uměleckého tlumočení je kromě zprostředkování obsahu i předání pocitů, nálad a poselství, které jsou skrze hudební tvorbu vyjadřovány.

3 Závěr

V projektu bylo ukázáno, jakými způsoby se dá přiblížit krása českého znakového jazyka, a to formou uměleckého tlumočení českých a zahraničních písní. Interpretace je založena na vizuálním vyjádření emocí, obsahu, tématu a někdy i pocitů autorů písní. Celkem jsme přetlumočili deset písní. Ke každé písni se přistupovalo individuálně, proto je každá z uvedených písní přetlumočená trochu jiným způsobem, především z toho důvodu, aby co nejvíce vystihovala její emoční náboj, rytmus a atmosféru. Díky vystoupením se mi podařilo zviditelnit český znakový jazyk u širší veřejnosti navštěvující kulturní akce a přiblížit vnímání hudby neslyšícím. Z vystoupení uvádím například Mezinárodní den neslyšících v Praze, v Brněnském klubu Paradox, ve zmiňované Kroměříži a v Lipnici.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ, K. – KOVÁČOVÁ, T. *Umělecké tlumočení do znakového jazyka*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka o.s. , 2008. ISBN 978-80-87153-73-4.

HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 1. díl. 2. přepracované a rozšířené vydání*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1999. 395 s. ISBN 80-7216-096-6.

LANGER, J. *Úvod do pedagogiky osob se sluchovým postižením. 1. vydání*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. ISBN 978-80-244-3745-3.

JEBAVÁ, K. *Tandemové divadlo – tandemové lekce*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2016. ISBN 978-80-7460-092-0.

SOURALOVÁ, E. *Surdopedie 1. 1. vydání*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1007-9.

4 Přílohy

Tabulka 1: klasifikace SP dle WHO

Velikost ztráty	Názvy sluchových ztrát	Sluchové vnímání
0-25dB	slyšící	Problémy se sluchem jsou nulové nebo minimální, člověk je schopen slyšet a rozumět šeptání.
26-40dB	Lehká nedoslýchavost	Na vzdálenost větší jak 1 m jedinec slyší a je schopen opakovat slova, která jsou řečena hlasitě.
41-60dB	Střední nedoslýchavost	Do vzdálenosti 1m může jedinec slyšet a opakovat slova pronesená hlasitou řečí.
61-80dB	Těžká nedoslýchavost	V bezprostřední blízkosti je jedinec schopen vnímat některá slova zakřičena přímo do ucha.
81 dB a více	Praktická hluchota	Jedinec není schopný rozumět velmi silnému křiku.
Bez audiometrické odpovědi	Totální hluchota	Žádná zvuková odezva.

(Langer, 2013; Jebavá, 2016)

Materiál od Markéty k písni Money, money, money.

MONEY MONEY

kač-den práce
důvod - pětý - platit - platit - platit musí u
šetřit - otevřít - mince nejsou - ^{smělné} nula
Vymyslela plán - muž bohatý ^{šetřit} ulovit ^{nechtě} špatně
změna - "mce jako fiffena" - pracovat nemusí

Peníze 3x
Zábava musí být
co? svět bohatých ~~platit~~
Peníze 3x
koly přes sebe - nasadit brýle - opalovat se
kuda - dělat co? to-tato → důvod můžu všechno
důvod bohatý peníze kapsa → prsa zvětšují
PRAVDA - Já chudá kapsy
náhoda - muž bohatý přijde - chci ho - koukání na
fuj - ~~odstáhnout~~ rukou odejde - já nebudu
PROTO NOVÝ FLAK - odejít kam
LV nebo Monako
hra - ^{kostky - do říše} vyhrát - život můj změna w

Materiál k písni Hit The Road Jack od Veroniky.

Ray Charles - Hit road the jack

Vypadni jacu a mi se neraci nikdy vic, nikdy vic, nikdy vic, nikdy vic

Vypadni! Vrať nikdy ven, ven, ven, ven!

[- || -]

Vypadni jacu a mi se neraci nikdy vic, nikdy vic

Vypadni, vrať nikdy nikdy!

teno, oh vno nejedni, se mnou tak hucni

Proč ty toto chováš mi? Jini holky oš, ty nosi, talog neidat. Já balit, odejit! konečni! Podopit!

Sbalim si věci a půjdu (to je správně)

[- || -]

{ - | - }

[- || -]

Ted' mláče sportovceji mláčeji nerachob; se mnou takhle

Hahaha! Ty pen'v nema! Tu emi! thaly bido, hny!!!

proste jednon, tudu sam zpátky

rusarom se jestli to deš, protože do je jone! nema? jenne, sbal tufr - vypadni

a nepi vrom hodny.

Dobře hádam, když tak mlun's. Sbalim si svo' věci a půjdu

o, znahovez toto, ja' odejit!

[- || -]

{ - || - }

[- || -]

[- || -]

a mi se neraci, nikdy vic

Materiál k písni Pro Emu.

zachtuim zalky Pohadky pro Emu

Ted' už nejsem sám, okno zavírám, najednou mám tebe

Tak málo tě znám, co s tím nadělám, spadla si mi z nebe

Tohle není náhodou, je to příběh o nás dvou

Budeme si hrát večer povídat, než zavřeš svoje oči

Můžeš se mě ptát, jestli tě mám rád, hlava se mi točí

Tohle není náhodou, je to příběh o nás dvou

stáček

Přišla z nenadání, probudila můj život trochu vratký

Svíti bez přestání, volá tati stůj, vrať se ke mně zpátky

Přišla z nenadání, probudila můj, uzavřený svět

Svíti bez přestání, volá tati stůj, já jsem tady a teď

hudba - vrát stáček

Ted' už nejsem sám, okno zavírám, zázraky se dějí

Tak málo tě znám, co s tím nadělám, hvězdy to tak chtějí

Tohle není náhodou, je to příběh o nás dvou

Přišla z nenadání, probudila můj život trochu vratký

Svíti bez přestání, volá tati stůj, vrať se ke mně zpátky

Přišla z nenadání, probudila můj, uzavřený svět

Svíti bez přestání, volá tati stůj, já jsem tady a teď

Přišla z nenadání, probudila můj život trochu vratký

Svíti bez přestání, volá tati stůj, vrať se ke mně zpátky...

hudba - sestava stáček

pristla najednou život změna

zastavit M -> kati z nos napodobovat

ja' ho zastavit on si mě pokyne

Ukláče si

Tlumočení písní – Stín Katedrál

Markéta a píseň Imagine

What A Wonderful World tlumočil Marcel

Skupina Hands Dance v Kroměříži

Whitney Houston – I Have Nothing (originální text)

Share my life, take me for what I am
 cause I'll never change all my colours for you
 Take my love, I'll never ask for too much
 Just all that you are and everything that you do

I don't really need to look very much further
 I don't want to have to go where you don't follow
 I won't hold it back again, this passion inside
 Can't run from myself
 There's nowhere to hide

Don't make me close one more door
 I don't wanna hurt anymore
 Stay in my arms if you dare
 Or must I imagine you there
 Don't walk away from me
 I have nothing, nothing, nothing
 If I don't have you, you...

You see through, right to the heart of me
 You break down my walls
 With the strength of your love
 I never knew love
 Like I've known it with you
 Will a memory survive
 One I can hold on to

I don't really need to look very much further
 I don't want to have to go where you don't follow
 I won't hold it back again, this passion inside
 I can't run from myself
 There's nowhere to hide
 Your love I'll remember, forever

Don't make me close one more door
 I don't wanna hurt anymore
 Stay in my arms if you dare
 Or must I imagine you there
 Don't walk away from me
 I have nothing, nothing, nothing

Don't make me close one more door
 I don't wanna hurt anymore
 Stay in my arms if you dare
 Or must I imagine you there
 Don't walk away from me no
 Don't walk away from me
 Don't you dare walk away from me
 I have nothing, nothing, nothing

If I don't have you, you...
 If I don't have you...

Whitney Houston – Nemám nic (česky přeložený text)

Vezmi si můj život, ber mě takovou, jaká jsem
 Protože nikdy nezměním svůj postoj
 k tobě
 Vezmi si mou lásku, nikdy se nebudu prosit o víc
 Jen vše, co jsi a vše, co uděláš

Opravdu se nepotřebuji dívat moc daleko
 Nechci jít tam, kam mě nebudeš následovat
 Nebudu to moci v sobě zadržet, tu vášně uvnitř
 Nedokážu před sebou utéct
 Není se kam schovat

Nenuť mě se před tebou ještě víc uzavřít
 Nechci už víckrát trpět
 Zůstaň v mé náruči, jestli si troufáš
 Nebo si tě zde musím představit
 Neodcházej ode mě
 Nemám nic, nic, nic
 Pokud nemám tebe, tebe...

Vidíš do mě, přesně do mého srdce
 Zbořil si mé zábrany
 Silou své lásky
 Nikým jsem nepoznala lásku
 Tak, jak jsem ji poznala s tebou

Zůstane mi vzpomínka
 Která přetrvá

Opravdu se nepotřebuji dívat moc daleko
 Nechci jít tam, kam mě nebudeš následovat
 Nebudu to moci v sobě zadržet, tu vášně uvnitř
 Nedokážu před sebou utéct
 Není se kam schovat
 Tvou lásku si budu navždy pamatovat, navždy

Nenuť mě se před tebou ještě víc uzavřít
 Nechci už víckrát trpět
 Zůstaň v mé náruči, jestli si troufáš
 Nebo si tě zde musím představit
 Neodcházej ode mě
 Nemám nic, nic, nic

Nenuť mě se před tebou ještě víc uzavřít
 Nechci už víckrát trpět
 Zůstaň v mé náruči, jestli si troufáš
 Nebo si tě zde musím představit
 Neodcházej ode mě, ne
 Neodcházej ode mě
 Neopovažuj se ode mě odejít
 Nemám nic, nic, nic
 Pokud nemám tebe, tebe...
 pokud nemám tebe...

ABBA – Money, Money, Money (originální text)

I work all night
 I work all day
 To pay the bills I have to pay
 (Ain't it sad?)
 And still there never seems to be a single penny left for me
 (That's too bad)
 In my dreams I have a plan
 If I got me a wealthy man
 I wouldn't have to work at all
 I'd fool around and have a ball....

Money, money, money
 Must be funny
 In the rich men's world
 Money, money, money
 Always sunny
 In the rich men's world
 All the things I could do
 If I had a little money
 It's a rich men's world

A man like that is hard to find but I can't get him off my mind
 (Ain't it sad)
 And if he happens to be free I bet he wouldn't fancy me
 (That's too bad)
 So I must leave, I'll have to go
 To Las Vegas or Monaco
 And win a fortune in a game, my life will never be the same...

Money, money, money
 Must be funny
 In the rich men's world
 Money, money, money
 Always sunny
 In the rich men's world
 All the things I could do
 If I had a little money

It's a rich men's world

Money, money, money
 Must be funny
 In the rich man's world
 Money, money, money
 Always sunny
 In the rich man's world
 All the things I could do
 If I had a little money
 Its a rich man's world

Its a rich man's world

ABBA – Peníze, peníze, peníze (česky přeložený text)

Pracuji celou noc
 Pracuji celý den
 Abych zaplatila všechny účty, které mám zaplatit
 (Není to smutné?)
 A stále se nezdá, že by mi zbyl jediný cent
 (To je příliš zlé)
 Ve svých snech mám plán
 Kdybych získala bohatého muže
 Nemusela bych vůbec pracovat
 Mohla bych se flákat a mít se báječně

Peníze, peníze, peníze
 Musí být zábavné
 Ve světě bohatých
 Peníze, peníze, peníze
 Vždy slunečno
 Ve světě bohatých
 Všechny věci, které bych mohla dělat
 Kdybych měla trochu peněz
 To je svět bohatých

Takový muž se těžko najde, přesto ho nemůžu dostat ze své mysli
 (Není to smutné?)
 A kdyby byl náhodou volný, vsadím se, že bych se mu nelíbila
 (To je příliš zlé)
 Takže musím odejít, budu muset jít
 Do Las Vegas nebo Monaka
 A vyhrát spoustu peněz ve hře, můj život už nikdy nebude stejný...

Peníze, peníze, peníze
 Musí být zábavné
 Ve světě bohatých
 Peníze, peníze, peníze
 Vždy slunečno

Ve světě bohatých
Všechny věci, které bych mohla dělat
Kdybych měla trochu peněz
To je svět bohatých

Peníze, peníze, peníze
Musí být zábavné
Ve světě bohatých
Peníze, peníze, peníze
Vždy slunečno
Ve světě bohatých
Všechny věci, které bych mohla dělat
Kdybych měla trochu peněz
To je svět bohatých

To je svět bohatých

Louis Armstrong - What A Wonderful World (originální text i český text)

I see trees of green.....and red roses too
I see them bloom..... for me and you
And I think to myself.... what a wonderful world.

I see skies of blue..... and clouds of white
The bright blessed day....the dark sacred night
And I think to myselfwhat a wonderful world.

The colors of the rainbow.....so pretty ..in the sky
Are also on the faces.....of people ..going by
I see friends shaking hands
sayin' how do you do
They're really sayin'.....i love you.

I hear babies cry..... I watch them grow
They'll learn much more.....than I'll never know
And I think to myselfwhat a wonderful world
Yes I think to myself.... what a wonderful Word

Vidím zeleň stromů, a také rudé růže,
Vidím je vykvétat, pro mě i pro tebe
A já si pro sebe říkám: "Jaký to nádherný svět"

Vidím modrou oblohu a bílé mraky
Jasný požehnaný den, tmavá posvátná noc
A já si pro sebe říkám: "Jaký to nádherný svět"

Barvy duhy, jsou na nebi tak krásné,
Jsou také na tvářích lidí jdoucích kolem

Vidím, jak si přátelé potřesou rukou
A říkají: "Jak se máš?"
Ve skutečnosti říkají: "Mám tě rád!"

Slyším dětský pláč, vidím je růst
Naučí se víc, co se já nikdy nedozvím
A já si pro sebe říkám: "Jaký to nádherný svět"
Ano, já si pro sebe říkám: "Jaký to nádherný svět"

Ray Charles - Hit The Road Jack (Originální text)

Hit the road Jack
and don't you come back
more no more no more no more

Hit the road Jack
and don't you come back
no more (What do you say)

Hit the road Jack
and don't you come back
more no more no more no more

Hit the road Jack
and don't you come back no more

Well woman oh woman don't treat me so mean
You're the meanest old woman that I've ever seen
I guess if you say so

I have to pack my things
and go (That's right)

Hit the road Jack
and don't you come back
more no more no more no more

Hit the road Jack
and don't you come back
no more (What you say)

Hit the road Jack
and don't you come back
more no more no more no more

Hit the road Jack
and don't you come back no more

Now baby listen baby

don't you treat me this a way
Cos I'll be back on my feet someday

Don't care if you do
Cos it's understood
You ain't got no money
You're just a no good

Well I guess if you say so
I have to pack my things
and go

Hit the road Jack
and don't come back
more no more no more no more

Hit the road Jack
and don't you come back no more
(What'd you say)

Hit the road Jack
and don't you come back
more no more no more no more

Hit the road Jack
and don't you come back
no more

and don't you come back no more

and don't you come back no more

and don't you come back no more

and don't you come back no more

and don't you come back no more

and don't you come back no more

and don't you come back no more

and don't you come back no more

and don't you come back no more

and don't you come back no more

and don't you come back no more

Ray Charles – Vypadni Jacku (česká verze)

Vypadni Jacku
a už se nevracej
nikdy víc nikdy víc nikdy víc nikdy víc

Vypadni Jacku
a už se nevracej
nikdy víc (Co říkáš??)

Vypadni Jacku
a už se nevracej
nikdy víc nikdy víc nikdy víc nikdy víc

Vypadni Jacku
a už se nevracej nikdy víc

Ženo oh ženo nejednej se mnou tak hrozně
Jsi ta nejhorší stará žena, kterou jsem kdy viděl
myslím, když tak mluvíš

Sbalím si své věci
a půjdu (To je správně)

Vypadni Jacku
a už se nevracej
nikdy víc nikdy víc nikdy víc nikdy víc

Vypadni Jacku
a už se nevracej
nikdy víc (Co říkáš??)

Vypadni Jacku
a už se nevracej
nikdy víc nikdy víc nikdy víc nikdy víc

Vypadni Jacku
a už se nevracej nikdy víc

Ted' miláčku poslouvej miláčku
Nezacházej se mnou tahle
Protože jednou budu zase zpátky

Nestarám se jestli to děláš
protože to je jasné
Nemáš peníze
A nejsi zrovna hodný

Dobře, hádám, když tak mluvíš
Sbalím si své věci
a půjdu

Vypadni Jacku
a už se nevracej
nikdy víc nikdy víc nikdy víc nikdy víc

Vypadni Jacku
a už se nevracej nikdy víc
(Co říkáš??)

Vypadni Jacku
a už se nevracej
nikdy víc nikdy víc nikdy víc nikdy víc

Vypadni Jacku
a už se nevracej
nikdy víc

a už se nevracej nikdy víc

a už se nevracej nikdy víc

a už se nevracej nikdy víc

a už se nevracej nikdy víc

a už se nevracej nikdy víc

a už se nevracej nikdy víc

a už se nevracej nikdy víc

a už se nevracej nikdy víc

a už se nevracej nikdy víc

a už se nevracej nikdy víc

a už se nevracej nikdy víc

John Lennon – Imagine

Imagine there's no heaven
It's easy if you try
No hell below us
Above us only sky
Imagine all the people
Living for today...

Imagine there's no countries
It isn't hard to do

Nothing to kill or die for
And no religion too
Imagine all the people
Living life in peace...

You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one
I hope someday you'll join us
And the world will be as one

Imagine no possessions
I wonder if you can
No need for greed or hunger
A brotherhood of man
Imagine all the people
Sharing all the world...

You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one
I hope someday you'll join us
And the world will live as one...

Představ si, že neexistuje nebe
Je to snadné, když to zkusíš
Žádné peklo pod námi
Nad námi pouze obloha
Představ si všechny ty lidi
Žijící pro dnešní den...

Představ si, že neexistují státy
Není těžké si to představit
Nemít pro co zabíjet či umírat
A také žádné náboženství
Představ si všechny ty lidi
Žijící v míru...

Možná si říkáš, že jsem snílek
Ale já nejsem jediný
Doufám, že se k nám jednoho dne připojíš
A svět bude v jednotě

Představ si, že není žádný majetek
Zajímalo by mě, zda to dokážeš
Není potřeba být nenasytý či hladovět
Bratrství člověka
Představ si všechny ty lidi
Jak sdílejí celý svět...

Možná si říkáš, že jsem snílek
Ale já nejsem jediný
Doufám, že se k nám jednoho dne připojíš
A svět bude žít v jednotě...

Karel Gott – Kdepak ty ptáčku hnízdo máš

Kdepak ty ptáčku hnízdo máš,
skrýš a zázemí.
Vždyť ještě léčky málo znáš,
málo zdá se mi.

Hej břízo bílá skloň se níž.
Dej ptáčku náruč svou a skrýš.
Já pak můžu jít a v duši klid
můžu pak mít.

Kdepak ty ptáčku hnízdo máš,
kam dnes půjdeš spát.
Až sníh a mráz dá loukám plášť,
sám se začnu bát.

Hej břízo bílá skloň se níž.
Dej ptáčku náruč svou a skrýš.
Já pak můžu jít a v duši klid
můžu pak mít.

Já pak můžu jít a v duši klid
můžu pak mít.

Kdepak ty ptáčku hnízdo máš.
Kdepak ty ptáčku hnízdo máš.
Kdepak ty ptáčku hnízdo máš.

Karel Gott – James Bond

James Bond jako James Bond
James Bond

Zdál se mi včera v noci zvláštní sen
a já jsem v něm byl anglický gentleman
ten zábavný život jsem naplno žil
a každá moje rána našla správný cíl

Moje chůze měla styl, oblek perfektní střih,
uměl jsem karate i golf i salto na saních
a pak jsem poznal obdiv mnoha krásných žen
a v litém boji jsem nikdy nebyl poražen

Nádherně hráli a já jsem tepal zlořády světa
ten báječný svět by se mi líbil, já víím

James Bond jako James Bond,
chtěl bych si zkusit jednou takhle žít
James Bond jako James Bond,
tak to by se mi mohlo zalíbit.

Umět valčík, tango, mít srdce jako zvon,
poznat prudký jed a nebo Dom Pérignon.
V překérní situaci zůstat cool
a v srdci lehký žal a na rtech úsměvu půl.

Ve víru vášně luštit tajný kód
a na lyžích se řídit jako o závod.
V lůně nepřítele zničit strašnou bestii,
pro její výsost a starou Anglii.

Já bych to bral a kdyby volala londýnská centrála
rázem bych svou taktiku změnil a rád.

James Bond jako James Bond,
chtěl bych si zkusit jednou takhle žít
James Bond jako James Bond,
tak to by se mi mohlo zalíbit.

James Bond jako James Bond
Jó být tak neomylný jako on
James Bond jako James Bond,
Být neodolatelný šampión...

Možná jsem jen blázen,
ale já mám lidi s fantazií rád,
ten chlapík stejně jako já,
má hodně na co vzpomínat.
Tak tedy proč se někam ženu,
když mě žádná bota netlačí
já mám prostě rád tu změnu
a jeden svět mi nestačí.

Báječný sen, tohleto divadlo co dobře dopadlo,
jak rád bych to bral zažít tu nádheru, jak rád.

James Bond jako James Bond,
Jó být tak neomylný jako on
James Bond jako James Bond,
Být neodolatelný šampión.

James Bond jako James Bond,
chtěl bych si zkusit jednou takhle žít
James Bond jako James Bond,
tak to by se mi mohlo zalíbit
A celý svět přitom zachránit,
za její veličenstvo - James Bond !

Queen – We Are The Champions

I've paid my dues.
time after time I've done my sentence
But committed no crime
And bad mistakes I've made a few
I've had my share of sand
Kicked in my face
But I've come through

We are the champions, my friends
And we'll keep on fighting till the end
We are the champions
We are the champions
No time for the losers
'Cause we are the champions of the world

I've taken my bows
And my curtain calls
You've brought me fame and fortune
And everything that goes with it
I thank you all
But it's been no bed of roses no pleasure cruise
I consider it a challenge before the whole human race
And I ain't gonna lose

We are the champions, my friends
And we'll keep on fighting till the end
We are the champions
We are the champions
No time for losers
'Cause we are the champions of the world

We are the champions, my friends
And we'll keep on fighting till the end
We are the champions
We are the champions
No time for losers
'Cause we are the champions...

Splatil jsem své dluhy.
odpykal jsem si svůj trest.
Ale nedopustil jsem se žádného zločinu.
Pár hloupých chyb jsem udělal.
Dostal jsem svou porci písku
vhozeného do tváře.
Ale přešel jsem to.

Jsme šampióni, moji přátelé,
budeme bojovat až do úplného konce.
Jsme šampióni,
jsme šampióni.

Není čas pro poražené,
protože jsme šampióni - celého světa.

Tak jsem se uklonil,
a užil si slávy.
Přinesli jste mi slávu a bohatství
a všechno kolem toho.
A já vám všem děkuji.
Ale neměl jsem na růžích ustláno,
nebyla to procházka růžovým sadem.
Považuji to za výzvu před celým světem
a já nehodlám prohrát.

Jsme šampióni, mí přátelé,
budeme bojovat až do úplného konce.
Jsme šampióni,
jsme šampióni.
Není čas pro poražené,
protože jsme šampióni - celého světa.

Jsme šampióni, mí přátelé,
budeme bojovat až do úplného konce.
Jsme šampióni,
jsme šampióni.
Není čas pro poražené,
protože jsme šampióni....

Václav Neckář - Stín Katedrál

Stín katedrál, půl nebe s bůhví čím, jé-jé
Svůj ideál – sen, co si dávám zdát.
Z úsměvu šál, dům, nebo básní rým, jé-jé
Jé, co Ti dál mám – řekni – dárkem dát

Přej si co chceš, zlatý důl, nebo věž,
Sladkou sůl, smutný ráj, suchý déšť.
Ber – tady máš – mořskou pláň, nebo pláž,
Hudbu sfér, jenom ber, se mnou též, jé-jé

Můj ideál – víš, to co já mám rád, jé-jé
Stín katedrál – sen co si k ránu dávám zdát

Přej si co chceš, zlatý důl, nebo věž,
Sladkou sůl, smutný ráj, suchý déšť.
Ber – tady máš – mořskou pláň, nebo pláž,
Hudbu sfér, jenom ber, se mnou též, jé-jé

Můj ideál – víš, to co já mám rád, jé-jé
Stín katedrál – sen co si k ránu dávám zdát

Ten, co se nám bude zdát

Ten, co se nám bude zdát

Michal Hrůza – Pro Emu

Ted' už nejsem sám, okno zavírám, najednou mám tebe
Tak málo tě znám, co s tím nadělám, spadla si mi z nebe
Tohle není náhodou, je to příběh o nás dvou

Budeme si hrát, večer povídat, než zavřeš svoje oči
Můžeš se mě ptát, jestli tě mám rád, hlava se mi točí
Tohle není náhodou, je to příběh o nás dvou

Přišla z nenadání, probudila můj život trochu vratký
Svítil bez přestání, volá tati stůj, vrať se ke mně zpátky
Přišla z nenadání, probudila můj uzavřený svět
Svítil bez přestání, volá tati stůj, já jsem tady a teď

Ted' už nejsem sám, okno zavírám, záznaky se dějí
Tak málo tě znám, co s tím nadělám, hvězdy to tak chtějí
Tohle není náhodou, je to příběh o nás dvou

Přišla z nenadání, probudila můj život trochu vratký
Svítil bez přestání, volá tati stůj, vrať se ke mně zpátky
Přišla z nenadání, probudila můj uzavřený svět
Svítil bez přestání, volá tati stůj, já jsem tady a teď

Přišla z nenadání, probudila můj život trochu vratký
Svítil bez přestání, volá, tati stůj, vrať se ke mně zpátky...

Otázky dotazníkového šetření

1. Jsem
 - a. žena
 - b. muž
2. Kolik je Vám let?
 - a. mladší 15 let
 - b. 16 - 20 let
 - c. 21 - 30 let
 - d. 31 - 45 let
 - e. 46 a více let
3. Jakou ztrátu sluchu máte?
 - a. 0 – 20 dB (slyšící)
 - b. 21 – 40 dB (lehce nedoslýchavý/á)
 - c. 41 – 60 dB (středně nedoslýchavý/á)
 - d. 61 – 80 dB (těžce nedoslýchavý/á)
 - e. 81 – 100 dB (praktická hluchota)
 - f. 101 a více dB (totální hluchota)
4. Využíváte kompenzační pomůcky pro sluchově postižené?
5. Posloucháte hudbu?
 - a. ano, často
 - b. ano, občas
 - c. někdy ano, ale jen málo
 - d. moc ne
 - e. vůbec
6. Jaký žánr posloucháte?
 - a. pop
 - b. rock
 - c. metal
 - d. disco
 - e. vážná hudba
 - f. lidové písně
 - g. country
 - h. electronica
 - i. jazz

j. hip hop

7. Nebo posloucháte jiný žánr, který zapsán není?
8. Jak často posloucháte hudbu?
 - a. pravidelně každý dne
 - b. pravidelně, aspoň jednou týdně
 - c. občas
 - d. pouze při výjimečných příležitostech
9. Máte nějakou oblíbenou skupinu, písničku? Vyjmenujte je:
10. Když posloucháte písničku, co nejvíc vnímáte?
 - a. hudbu jako celek
 - b. spíš zpěv
 - c. spíš rytmus
 - d. spíš melodii
11. Když posloucháte nějakou písničku, vyhledáte si její text?
 - a. ano, většinou si text vyhledám, abych věděl/a o čem ta písnička je
 - b. občas si text vyhledám na internetu, ale ne vždy
 - c. ne, texty mě nezajímají
12. Rozumíte zpěvákům, když se v písničkách zpívá? Popište Váš přístup k porozumění zpěvákům.
13. Jaké písničky máte raději?
 - a. spíše české
 - b. spíše zahraniční
 - c. oboje
14. Co je to umělecké tlumočení?
15. Viděli jste někde umělecké tlumočení?
 - a. ano, na internetu
 - b. ano, osobně jsem viděl/a
 - c. ne, ale slyšela jsem o tom
 - d. o ničem takovém nevím
16. Pokud jste umělecké tlumočení viděli, popište kde jste ho viděli, jaká skupina to byla a jak na Vás zapůsobil?
17. Co nejvíc vnímáte při uměleckém tlumočení písní?
18. Máte nějaký oblíbený videoklip s uměleckým tlumočením písní? Napište, o jaké video se jedná.
19. Máte nějakou připomínku nebo poznámku k tomuto dotazníku? Budu ráda za Vaše osobní zkušenosti a zážitky.